

Güzin KONUK
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Kasım 2012

Profesör Kemal Ahmet ARU; Mimarlık Eğitimi İçinde Şehircilik ve Şehircilik Eğitiminde Geleceğe Bakış*

*Bu metin, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 2012-2013 Akademik Yılı açılış töreninde Prof. Dr. Güzin Konuk tarafından açılış dersi olarak anlatılmıştır.

Profesör Kemal Ahmet Aru hocamızı doğumunun 100. yılında (1912-2012) saygı ve sevgi ile anıyoruz. UNESCO, Ekim ve Kasım 2011 toplantılarında, Profesör Kemal Ahmet Aru'nun doğumunun 100. yılı olan 2012 yılında anma etkinlikleri düzenleme kararı almıştır.

Bu karar, Hocamız Sayın Kemal Ahmet Aru'nun, mimarlık, şehircilik, kentsel tasarım ve planlama alanlarında Türkiye'de yaptığı çalışmaların, dünya çapında da değerli bulunması nedeniyle alınmıştır.

Sayın Kemal Ahmet Aru hocamızın yaşamını sizlere aktarmak, başarılarını sizlerle paylaşmak, genç kuşaklara öncü düşünce ve görüşlerini anlatmak istiyorum.

Bu sunuş, bir yandan Prof. Aru'nun yaşam öyküsünü kısaca açarken, diğer yandan bir "Güzel Sanatlar Akademisi" öğrencisi ve hocası olarak Profesör Kemal Ahmet Aru'nun özelliklerini, Mimar Sinan Üniversitesi'nde verdiği dersler ve "mimarlık eğitimi içinde şehircilik, şehircilik eğitiminde geleceğe bakış" üzerine güçlü birikimlerini aktarmaktadır.

Resim: 1

Ankara Şehir Planı Yarışması sonunda K. A. Aru'nun evinde. Prof. F. Hess, Prof. Piccinato'nun eşi, Prof. Öelsner, Prof. Piccinato, Günseli Aru, 1955 (Kaynak: Kemal Ahmet Aru, Bir Üniversite Hocasının Yaşamının 80 Yılı, YEM Yayınevi, 2001).

Resim: 2

Muhittin Güreli, Emin Necip Uzman, Seyfi Arkan, Ahsen Yapanar, Asım Mutlu, Kemal Ahmet Aru, Prof E. Egli ile şehircilik ödevi tashihi (Kaynak: Kemal Ahmet Aru, Bir Üniversite Hocasının Yaşamının 80 Yılı, YEM Yayınevi, 2001)

Resim: 2

Yaşam Öyküsü (1912-2005)

Profesör Aru, 1912'de İstanbul'da doğmuş, 1924-1932 yıllarında Galatasaray Lisesi'nde okumuş, 1932-1937 yılları arasında Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'ne girmiş ve yüksek mimar olarak bitirmiştir. 1937-1940 yılları askerlik ve evlilik yılları olup, daha sonra İstanbul Teknik Üniversitesi'nde hoca olarak görev yapmıştır. İTÜ'de 1940 yılında asistan, 1942 yılında Doçent, 1951 yılında da Profesör olarak görev almıştır. Aynı paralelde, 1940 ile 2005 yılları arasında Güzel Sanatlar Akademisi ve uzantısı olan Mimar Sinan Üniversitesi'nde akademik görev almıştır.

1962'de dekan olarak İTÜ'ye dönen Aru, 1982'de emekli oluncaya dek idari görevlerinin yanı sıra mimarlık bölümünde şehirselleme, şehirselleme koruma ve yenileme derslerini vermiştir.

Profesör Kemal Ahmet Aru, 1912’de Üsküdar’da kalabalık bir ailede doğduğundan söz eder, 1914-1915 savaş yıllarında babasının milli mücadele içinde olduğu ve Kuva-i Milliye’ye katıldığı için arandığı ve Antalya ile İzmir’e kaçtıklarını uzun uzun anlatır. Bu dönemde aile varlıkları ve Avusturya’lı dadı “Benda” eğitiminde etkili olmuştur. Almancayı burada öğrenip daha sonra yabancı hocalara tercüman olarak çalışma şansını da buna bağlamaktadır.

Galatasaray Lisesi’nde (1924-1932 yıllarında) Türkçe birikimini yaptığı ve (*Hasan Ali Yücel gibi hocalardan ders aldı*) özellikle Fransızca öğrendiği yıllardır. Çekingen bir yapısı olduğundan söz eder, ancak kendisine Kemal bey adı takılır. Geometri hocası Mamboury, Akademi’ye gitmesini söyler, “epür” çizimlerde çok başarılıdır. 1933-1937 yıllarında sınavla girdiği ve başarılı olduğu Güzel Sanatlar Akademisi’nde Mimarlık eğitimi almış, Türkiye’de ve dünyada önemli bir mimar, şehirci, planıcı olmuştur. 1960 ihtilali ile birlikte üniversiteden ayrılarak Almanya’ya gitmiş ve iki yıl Stuttgart Teknik Üniversitesi’nde misafir öğretim üyesi olarak çalışmıştır.

Akademi Yılları

Sayın Aru o yılları anılarında şöyle aktarır :

“Mamboury hoca, bana, sen de akademiye gir, demişti. O zaman da imtihan vardı; O imtihanda muvaffak olduk. Sınıf 18 kişiydi. Yıl 1932-1933. Akademi’deki yıllar bitmesini istemediğim yıllardı. Akademi’nin en renkli zamanı. O zamanlar aktif bir halim vardı. Talebe cemiyeti başkanıydım. Akademi yılları çok iyi geçti, iyi derecelerle ilerledik...” Askerlik döneminde Akademi Müdürü Burhan Toprak, Aru hocayı Akademi’de Sedat Hakkı Bey’e asistan olması için davet eder, ancak Ahsen Yapanar ondan erken davranır kadroyu kapar, hoca da Akademi’ye giremez. Aynı yıllarda Zeki Sayar, “ Emin Onat bir asistan istiyor seni tavsiye ettim” der ve Aru’nun İTÜ’deki akademik yılları böylece başlar.

Asistan olarak görevi kabul eder ve önce Prof. Debb’e yardımcı olur. Daha sonra Öelsner, Lui Sue ve Holzmeister’in tercümanlığını ve asistanlığını yapar. Bu yoğun görevlendirmeler içinde ve Doçent olduğu 1944’te, Emin Bey onu şehirciliğe yönlendirir.

1944, Şehirciliğe Geçiş

Prof. Aru özellikle Profesör Öelsner’den sıkça söz eder ve ondan şehircilikle ilgili çok şey öğrendiğini söyler. Planlamaya nasıl başladığını şu şekilde anlatır; “Profesör Oelsner küçük küçük kasabalarla meşguldü. Derslerini arkadaşlar hatırlar, her hafta gelişinde yeni bir mevzu getirir. O mevzu kitaplardan derleme toplama bilgi değil, Anadolu’dan herhangi bir şehirden gelir, o şehrin problemlerini anlatır, rengarenk tebeşirlerle tahtaya çizer, sorunları gayet gerçekçi olarak ortaya koyardı...”, 1945-1948 arası Oelsner’li, Holzmeister’li bazen de Bonatz’lı yıllardı, der. Akademi’de hocalığı sürecinde Profesör Kemal Ahmet Aru hocanın renkli tebeşir ile tahtada çizim yapması biz öğrencilerinin unutulmaz bir rüyası idi, olağanüstü etkilendiğimiz Kemal Aru’nun şehircilik dersi Akademi Mimarlık eğitiminde (*ilk dönem 1943-1946 yıllarında, ikinci dönem 1969-1980*) yıllarca sevilen bir ders olarak yer almıştır. Ara yıllar (1940-1960) hocanın üst düzey planlama çalışmaları yaptığı yıllar olup (Isparta, Kayseri planları gibi), AHE grubu ile yarışmalar, projeler ve 1. Levent (1946-49), 4. Levent (1956-57) projeleri, Aru’nun çok özel çalışmaları olarak tanımlanabilir.

Resim: 3-4 1960 ve Sonrası

Levent projesi kesit
çizimlerinden detaylar

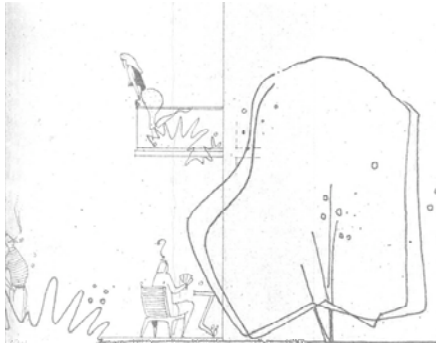
Resim: 5

Mimar Sinan Güzel Sanatlar
Üniversitesi Şehir ve Bölge
Planlama Bölümü Kentsel
Tasarım Atölyesi, 1990 (Kaynak:
Prof. Dr. Güzin Konuk arşivi).

1960 yılı öncesi İstanbul imar müşavirliği görevi İzmir imar planı paralelinde 2-3 yıl sürmüştü. “Prof. Bonatz, Emin Onat, Mukbil. Mehmet Ali ile haftada bir gün belediyede müşavirlik yapmaya giderdik. O zaman Prost gitmişti ve operasyonlar devam ediyordu”, der. 1960’ta 147’li olarak 2 yıl Stuttgart’da hocalık yaptı, bu süreç üzücü bir ayrılık olmasına karşın hocanın dışarıya açılışı, daha sonra Berlin, Viyana çalışmaları ise ona hep yeni vizyonlar kazandırmıştır.

1962’de üniversiteye geri dönüşü, Güzel Sanatlar Akademisi Şehircilik derslerine de geri dönüşü idi. Bu dönem Alman ekolünden edindiği, şehirselleştirme ve yenileme birikimlerini 1980’e kadar eğitime aktardığı en güzel dönemler olmuştur.

Gerek İngiltere “yeni kent” kavramı ve planlama yaklaşımının Levent’te uygulanması ve gerekse de, tarihi yarımada ve Beyoğlu çalışmalarında “yenileme ve koruma” deneyimi kullanması, eğitime yaklaşımı ve eğitimde şehirciliğin önemli gücünü artırmıştı. (1955’te, Beyoğlu Güzelleştirme Derneği ve akademisyenlerle yayalaştırma projesi yapılmıştır gerçekleştirilmiştir.)

Resim: 3

Resim: 4

Kentsel Tasarım

1965’te Avrupa dışına çıkarak, Amerika’da üç ay kalmış, üniversitelerde eğitimi, dersleri izlemiş, en çok da kendi deyişle “malzeme toplamış”tır. İşte şehircilik eğitimi sorgulaması ve kentsel tasarım kavramı birikimleri, bu çalışmaları ile ortaya çıkmış, 130 üniversiteden aldığı bilgi ve kataloglardan yaptığı incelemeler ile de olgunlaşmıştır. Profesör Kemal Ahmet Aru, kentsel tasarımdan Türkiye’de ilk söz eden akademisyen olmuştur. Bizler de bu bilim alanını onun sayesinde tanıdık ve onunla yetiştik, geliştik. Mimarlığın ikinci kademe eğitimi ile derinleşmesi sorusu, İTÜ’de 1976’da MMLS (Mimarlık Mühendislik Lisans Sonrası) eğitimi olarak başlamıştır.

Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü Şehircilik Kürsüsü’nde de, aynı paralelde, şehirselleştirme ile şehirselleştirme ve koruma, eğitim içinde yerini almıştır. Daha sonra

(1978), kentsel tasarım eğitimi mimarlık seçmeli ders gurubu olarak uzmanlaşmanın önünü açmıştır.

Kentsel tasarım uzmanlık alanında Profesör Kemal Ahmet Aru hoca ile Türkiye’de ilk kentsel tasarım doktora çalışmasını 1975-1979 yılları arasında yapmış bulunuyorum. Yine onun yönlendirmesiyle, 1976-1977 yıllarında İngiltere, Edinburg’da kentsel tasarım yüksek lisans eğitimini aldım.

1982’de İTÜ’den emekli olunca, Mimar Sinan Üniversitesi (Akademi YÖK’ün kurulması ile bu adı aldı) Mimarlık Fakültesi Şehir ve

Resim: 5

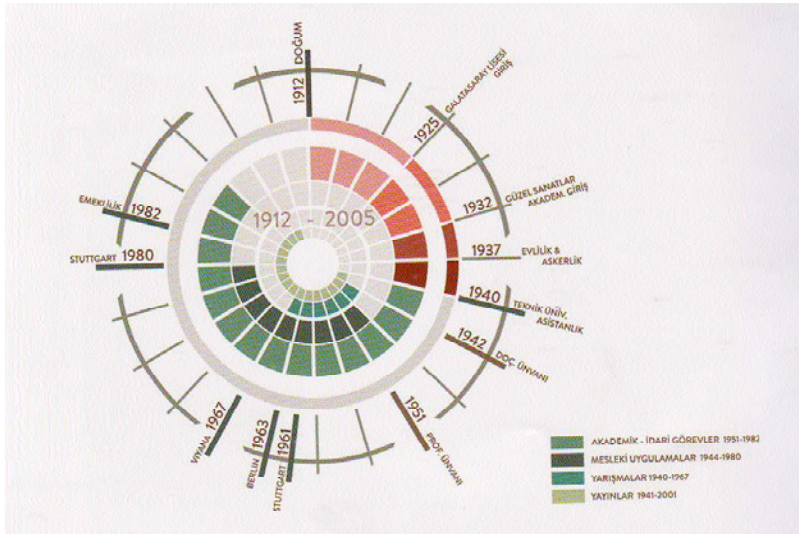
Bölge Planlama Bölümü, hocayı, emekliliğinde yalnız bırakmadı. Lisans ve lisansüstü derslerde görevini sürdürmesini rica etti. Hoca, mimarlık eğitimini aldığı Akademi'yi hiç ihmal etmedi. İTÜ paralelinde şehircilik eğitiminde rolünü hep sürdürdü. Özellikle Mimar Sinan Üniversitesi'nde lisansüstü eğitimde "kentsel tasarım atölyesi" ve "kent formu ve mekan teorileri" dersi onun emeklilik sonrası tüm bilimsel birikimini öğrencilerine en güzel aktardığı dersleri olmuştur.

Akademik Süreç

Profesör Kemal Ahmet Aru'nun Dünya Şehircilik Günü Türkiye temsilcisi olması nedeniyle Profesör Mehmet Çubuk'un daveti ile anma ve kutlamalar Akademi'de 1977'de başlamış; bu çerçevede, Profesör Aru ilk konferansı "Eski Türk Kentleri" konusunda vermiştir (*İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Y.Mimarlık Bölümü Şehircilik Araştırma Enstitüsü*). 20 yıl şehircilik kürsüsü (1982'den sonra şehir ve bölge planlama bölümü) çabaları ile Dünya Şehircilik Günü Türkiye Daimi Komitesi Profesör Aru hocamızın başlattığı bu bilimsel ortamı ülkemizde geliştirmiş ve sürdürmüştür.

Profesör Kemal Ahmet Aru hocamızı özellikle bilimsel ve saygın kişiliğinin yanı sıra sıcak, dostane yaklaşımı, evinde verdiği partilerde izlediğimiz sosyal yönüyle de tanıyoruz. Ancak, bilimsel öncü yaklaşımları ve üretkenliği hepsinin önüne geçmiştir. Yoğun uluslar arası ilişkileri ve bu birikimlerini derslerine "dia"lar ile yansıtması (12.000 slayt) hep öğrencilerine heyecan vermiştir. Ciddi ve titiz çalışmaları, ilk "Türk Kenti" araştırmaları kitabını yazmış olması, unutulmaz yüzlerce doküman ve bilgi birikiminin sistematik olarak arşivlenmesi, yeni derslerini A5 kart sistemi ile hazırlayıp sunması, yaşamının sonuna kadar yoğun çalışma içinde bulunması, bizlere hep örnek olmuştur.

Saygı ile anıyorum.

Resim: 6

Resim: 6

Prof. Kemal Ahmet Aru'nun yaşamındaki önemli olaylar ve dönemleri görselleştiren grafik (Kaynak: Prof. Kemal Ahmet Aru Anma Toplantısı, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Temmuz 2012).